

BONDEMÅLAREN ANDERS NILSSON

FRÅN BRUNSKOGS SOCKEN

1807 - 1889

B-1 uppsats i Etnologi ht 1979
Lunds Universitet/Studieförb.
Vuxenskolan, Karlstad
Handledare: Birgitta Klarström

LEIF NYMAN

I N N E H Å L L S F Ö R T E C K N I N G

INLEDNING	Ämnesval	sid 1
	Syfte	1
	Material och metod	1
MÅLERIET I VÄST-VÄRMLAND		2
ANDERS NILSSONS LIV	Bakgrund	5
	Egen familj och bostadsförhållanden	5
	Nyby hälsobrunn	5
	Barnen	6
	Anders sista år	6
	Anders Nilsson som person	6
ANDERS NILSSONS KUNDKRETS	Bruksbygden	7
	Beställarnas status	8
ANDERS NILSSON SOM MÅLARE	Inspiration och förebilder	9
	Attribuering	11
	Efterföljare	12
	Anders Nilssons status och anseende	13
ANDERS NILSSONS PRODUKTION	Möbelmåleriet	14
	Rumsdekorationer	17
	Förlagor	20
	Teknik och färger	21
REFLEXIONER		23
SAMMANFATTNING		23
KÄLLFÖRTECKNING	Otryckta källor	24
	Tryckta citerade källor	24
	Tryckta övriga källor	24
BILAGOR		I - VI

INLEDNING

Ämnesval

I min hembygd - Brunskog - har de flesta äldre människor hört talas om "Gammelmålern" och ganska många vet, att han målat bibliska motiv på vägarna Där Nole i Skog.^{1/} Men börjar man tala om möbler och kommer med direkta frågor, blir svaret:

- Det är nog Gammelmålern. Jag vet inte säkert!

Vid en sammankomst med hembygdsfolk kom han på tal. Det visade sig, att vi visste mycket lite om honom och bara några stycken kände till hans riktiga namn. Genom att välja "Gammelmålern" som ämne för min uppsats, har jag fått tillfälle att lära känna honom och hans måleri närmare.

Namnet "Gammelmålern" används alltid av människor, för vilka han lever i muntlig tradition. Hans tre söner var också målare och i jämförelse med dessa, var namnet "Gammelmålern" det enda rätta. För människor i andra delar av Brunskog kändes det riktigare att kalla honom "Takenemålern" efter hans hemby. I En bok om Brunskog heter det:

"En målare minns jag från min ungdom, Anders Nilsson från Takene, mest känd på sin tid under benämningen 'Takenemålern' och senare 'Gammelmålern'.^{2/}

Syfte

Syftet är att skildra Anders Nilsson som målare och registrera vad jag funnit av hans bevarade produktion.

Mateial och metod

Jag startade arbetet med att skriva ner allt jag hört av muntlig tradition om Anders Nilsson. Så kontrollerade jag, om det fanns någon litteratur om honom. Det visade sig, att det enda jag kunde finna var ett avsnitt ur kapitlet Hantverk och hemslöjd i En bok om Brunskog.^{3/} Kapitlet är skrivet av Johannes Berggren, som själv var en duktig målare och snickare från Årnäs, Brunskog. Bland otryckt material finns en uppteckning från 1927, som jag fått låna av hembygdsforskare Elof Persson, Talken, Brunskog.^{4/} Nästan samtliga personuppgifter i J Berggrens artikel är tagna från samma intervju. Jag har ingen anledning att tvivla på sanningshalten i den.

1/ Se bil. I

2/ Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, sid. 335

3/ "- "-

4/ Se bil. II

De flesta personuppgifterna om Anders Nilsson har jag hittat i mikrofilmade kyrkoarkivalier från Boda, Frykerud och Brunskogs socknar.^{1/} Genom att noggrant undersöka hans släkt hoppades jag finna uppgifter om måleriet som släkthantverk. Jag har läst litteratur i ämnet för att kunna bestämma om någon särskild stil påverkat honom och vilka förlagor han haft till sitt motivmåleri.

Viktigt källmaterial för uppsatsen är min egen inventering av målade möbler och rumsdekorationer. Jag gjorde en speciell blankett för inventeringen^{2/} och började med möbler från gården i Takene, där Anders Nilsson bodde. Jag noterade uppgifter om möblerna och fotograferade i svartvitt och färg. Genom tips från människor i bygden och jämförelser med redan inventerade möbler har listan förlängts och omfattar nu 47 olika föremål och 7 fasta rumsdekorationer eller rester av sådana. Den fullständiga inventeringen med fotomaterial förvaras hos författaren och kommer senare att förvaltas av Brunskogs Hembygdsförening.

För att hitta människorna bakom initialerna i möblerna, har jag kontrollerat uppgifter, som jag fått av nuvarande ägare, i mikrofilmade husförhörslängder.^{3/} I de fall dessa stämt, har jag således fått uppgift på, vem som var den ursprunglige beställaren och vilken gård denne ägde. Genom att forska i mantalslängder^{4/} har jag kunnat ta reda på gårdens storlek.

MÅLERIET I VÄST-VÄRMLAND

Det finns få målade möbler i Väst-Värmland, liksom i Sverige i övrigt från tiden före 1770,^{5/} men därefter hittar man ett blomstermåleri i olika delar av landet. Både i Väst-Värmland och på norska sidan om gränsen verkade målare, vars alster bevarats till våra dagar.^{6/} Som exempel har jag ritat av blomdekoren på ett hörnskåp från Skällarebyn, Köla socken, daterat på 1770-talet^{7/} och ett från Finneback, Brunskog socken, daterat 1793.^{8/} I Brunskog blev stora, tvådelade skänkskåp med bågsvängt krön vanliga i de större gårdarna från slutet av 1700-talet.^{9/}

När Anders Nilsson kom till Brunskog, fanns genom den omfattande bruksrörelsen kontanter i bygden och en vana att i målade möbler visa sin status. Han

1/ Se förteckning sid.24

2/ Se bil.III

3/ Se förteckning sid.24

4/ -"- sid.24

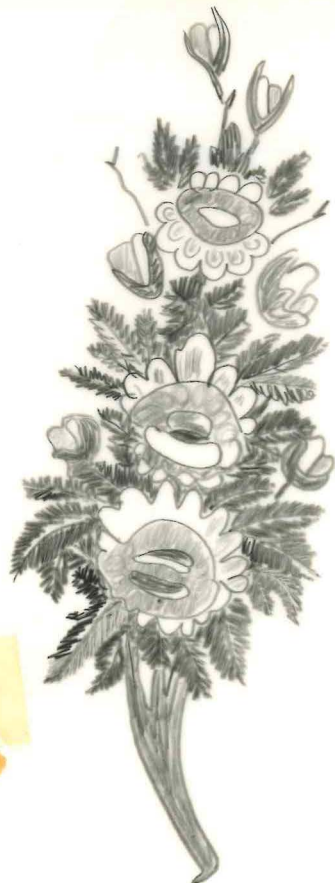
5/ Franzén, A.M, Målade kistor och skåp, sid.17

6/ Stewart, J, The Folk Arts of Norway, sid.95

7/ Se fig.1 sid.3

8/ Se fig.2 sid.3

9/ Inventeringen nr 4,5

1 Blomdekor på skåp
fr Skällarebyn, Köla
H ca 30 cm

2 Blomdekor på skåp
fr Finnebäck, Brunskog
H ca 30 cm

3 Anders Nilssons typiska
blomsterknippa
H 30 - 52 cm

blev rokokomåleriets främste representant. Förutom den sirliga och lätta blombuketten^{1/} har han kvar de drag från barockornamentiken, som brukar tillskrivas rokokomålare:^{2/} akantusranken^{3/} och blomsterurnan.^{4/} Rokokons mest typiska ornament rocaillen har jag hittat som skiss på ett papper efter honom.

Ett naturalistiskt blomstermåleri fanns vid 1700-talets slut över stora delar av Sverige. Rosmåleriets tid i Skåne började enligt Anne-Marie Franzén omkring 1810.^{5/}

"...från Dalarna kan man följa hur under ett par årtionden vid 1700-talets slut en naturalistisk blomsterknippa genom en djärv stilisering som är utan like i svensk folkkonst förvandlas till en enbart ornamental kaskad." 6/

Anders Nilssons blomstermålning fortsätter att vara en traditionellt naturalistisk skapelse ända tills dess tid slutar på 1850-talet.

1/ Se fig.3 denna sida

2/ Bringeus, N-A, Arbete och redskap, sid.307

3/ Se fig. sid.18

4/ Se fig.1 sid.22

5/ Franzén, A.M, Målade kistor och skåp, sid.62

6/ Bringeus, N-A, Arbete och redskap, sid.307

"På övergången mellan Nordsveriges och Sydsveriges konst står som vanligt Värmland. Man möter här både målade vävbonader och väggmåleri i vanlig bemärkelse. De flesta bonaderna är daterade på 1770-talet. I den mån figurmotiv förekommer, är de med förkärlek sammanförda i rundlar, som erinra om äldre medeltid. Därjämte möter man - förutom talrika dalkarlsmålningar - också ett större väggmåleri, huvudsakligen i rokokons eller gustavianska stilens former. Under 1800-talets förra hälft blomnade vägg- och möbelmåleriet vid Fryken. I Sunne socken träder en målare vid namn Anders Dahlström fram på 1820-talet med en om vissa pompejiska väggdekorationer erinrande stil." 1/

Med utgångspunkt från ovan citerade uttalanden om Värmlands väv- och väggmåleri under 1700- och 1800-talen gör jag en jämförelse mellan detta och måleriet norr och söder om Värmland.

Funktionellt liknar måleriet i Värmland och Dalarna varandra. Det kom till för att året runt pryda väggar i något av stugans större rum. Från Dalarna fördes färdiga målningar på duk i stor utsträckning omkring till försäljning.^{2/} De sydsvenska målarna hade att dekorera väggarna inne i ryggåsstugorna till julhelgen. Det åstadkoms genom målningar på väv eller papper i långa, ganska låga våder för långväggarna och karaktäristiska större triangelfält, som passade uppe under taket på stugans kortvägg. Innehållsligt dominerar målningar med religiöst motiv i alla tre områdena.

På värmländska bonader och målningar är det ganska få personer och trots, att tallar och andra träd är placerade mellan figurerna är det gott om tomma, ljusa ytor. Ofta är motiven inramade av rundlar eller av pelare, som hos Anders Nilsson.^{3/} Rundlar har sedan 1400-talet funnits som tänkbara förebilder i Södra Råda kyrka.^{4/} Sättet att måla utan trängsel av detaljer, träden och pelarna har påverkat väggmåleriet i de norska gränstrakterna mera än i närliggande svenska bygder. Janice S Stewart skriver i sin bok om norskt hantverk, (översatt till svenska):

"...mycket av Glomdalens `rosemaling` är lika som Sveriges. Träd, särskilt barrträd, spelar en stor roll i målningar från Glomdalen." 5/

1/ Erixon, S, Sveriges konstnärliga landskapskaraktärer, sid. 25 (Nordisk folk-konst)

2/ Svärdström, S, "Men se min kurbits..." sid. 160 (Svenska turistföreningens årsskrift 1972 Dalarna)

3/ Se fig. sid. 18

4/ Liljeroth m fl, Värmland, sid. 39

5/ Stewart, J, The Folk Arts of Norway, sid. 95

ANDERS NILSSONS LIV

Bakgrund

Anders Nilsson föddes i Krogsta (Krokstad), Boda socken^{1/} i augusti 1807. Hans föräldrar var bonden Nils Elofsson född i Krogsta och Cajsa Bengtsdotter född i Smedserud, Boda socken. Familjen flyttade 1818 till moderns barndomshem i Smedserud. Anders stod skriven i husförhörslängden tillsammans med familjen ända tills han 3 maj 1829 vigdes vid enarvingsdottern Britta Jansdotter i Takene, Brunskogs socken och flyttade till hennes hem.

Anders Nilssons föräldrar och syskon flyttade 1832 till en inköpt gård i Lindesnar, Frykeruds socken. Äldste brodern Jan f. 1803 bodde då redan som gift i Lindesnar och senare gifte sig syskonen Per f. 1815, Kajsa f. 1816, Lisa f. 1819 och Anna f. 1821 och bosatte sig i Frykerud.^{2/} System Maria gifte sig och blev granne med Anders i Takene.

Egen familj och bostadsförhållanden

Någon gång i mitten av 1830-talet övertog Anders Nilsson svärföräldrarnas gård. Gården, som från 1860-talet kallas Hagen i husförhörslängden låg högt med vacker utsikt över sjön Rinnen. Hans sondotterson Teodor Rinnsjö f. 1889^{3/} har hört berättas att Anders trivdes mycket bra på Hagen. När stordelningen (laga skifte) närmade sig på 1840-talet misstänkte han, att gården skulle bli flyttad till utägor i byns norra del. Han bestämde sig snabbt för att bygga nytt. Det blev ett stort tvåvånings bostadshus i närheten av det gamla och hans beräkning stämde. När laga skifte kom, hade inte de andra jordägarna råd att flytta byns största mangårdsbyggnad, så Anders fick bo kvar.

Anders och Britta fick tillsammans nio barn. Fyra barn dog i ett-årsåldern och endast de tre sönerna Olof f. 1832, Anders f. 1836 och Nils f. 1844 överlevde fadern. Döttrarna Britta f. 1830 och Anna f. 1842 var sjukliga och det var troligen därför Anders 1851 köpte mark runt en källa med järnhaltigt vatten och anlade Nyby hälsobrunn invid Svartånaälven ungefär 4 km norr om Takene.^{4/}

Nyby hälsobrunn

I En bok om Brunskog finns ett kapitel om Nyby hälsobrunn skrivet av Bror Oledal, Talken,^{5/} där han berättar att det uppfördes gästbyggnad om 25 rum, en mindre köksbyggnad, badhus i två våningar samt diverse smärre hus.

1. Se bil. I

2. Se bil. IV

3. Informant. Se bil. IV

4. Se bil. I

5. Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, sid. 414

Efter motigheter i inledningsskedet tog badrörelsen fart och på 1870-talet kunde det ibland finnas ända upp till 100 gäster. Danssalong hade uppförts och blev till samlingsplats om helgerna för traktens ungdom.

"Fryksdalingar och jössehåringar möttes här och det var nog inte utan än att det ibland blev lite för livligt. Men så blev Anders Nilsson påverkad av de religiösa strömningar som då gick genom bygden. Danssalongen blev förvandlad till bönesal och ett lugnare liv började vid Nyby hälsobrunn. 'Såsom förskott på arf' överlät så Anders Nilsson år 1877 Nyby till sönerna Anders, Olof och Nils. Fyra år senare köpte Nils, nyss hemkommen från England, badinrättningen av bröderna och lär ha haft planer på att utvidga rörelsen. Det blev emellertid inget av med den saken, efter något år reste Nils till Amerika för att skaffa sig bättre utkomstmöjligheter. Nu var badrörelsen slut." 1/

Barnen

Sonen Olof gifte sig 1858 med Ingegärd Olsdotter f. 1832 från Där Väste i Skog. Deras enda barn Britta Kajsa föddes i november 1858. Olof arrenderade sitt föräldrahem i ungefär 10 år, innan han köpte det i början av 1860-talet.

Sonen Anders gifte sig 1864 med Maria Olsdotter f. 1831 från Där Väste i Finnebäck. Hon var dotter till "Gästgivare-Ola". De bodde många år i hennes hem i Finnebäck. Deras enda barn Maria föddes i februari 1865. Sedan Anders Andersson avlidit någon av de första åren på 1900-talet bodde Maria med sin dotter på Hagen i Takene.

Sonen Nils begärde 1862 attest för att söka bli antagen som målareelev. Han flyttade 1868 till Sigtuna och sedan vidare till England. Där gifte han sig med Anna Isabella Grundt f. 1858 i Newcastle. Deras barn Nils Teodor föddes i Hull 1878. De kom tillbaka till Sverige och var, som vi såg ovan, ett tag skrivna på Nyby, innan de reste till Amerika.

Anders sista år

Trots att sonen Olof övertagit gården bodde Anders kvar. Efter ett 42-årigt äktenskap förlorade han 1871 sin hustru, men redan 1872 trädde han trots sin ålder i nytt äktenskap. Bruden var Kajsa Nilsson från Toltnan. Anders Nilsson dog på Hagen den 24 augusti 1889.

Anders Nilsson som person

De uppgifter som finns om Anders Nilsson som person, kommer från det som Marja i Änga i Finnebäck berättade för Elof Persson 1927.^{2/} Marja hade i

1. Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, sid. 416

2. Se bil. II

Anders' tjänst förestått Nyby och hennes make hade varit dräng på Hagen, varför hon kände honom väl.

Marja beskriver honom som en hygglig och skojfrisk person. Men samtidigt fordrade han ordning och reda. Han såg ungdomlig ut, hade mörkt hår och bruna ögon. I Brunskogsboken berättar Johannes Berggren:

"Jag minns så väl den reslige mannen med sin skarpt skurna profil, gammal kunde man knappast kalla honom, han hade inte ett grått hårstrå. Allmänt hörde jag sägas om honom att han hade stor respekt med sig var han kom i stugorna, dock inte större, än att han ständigt hade orsak att förvånas och förargas över, att folk alltid först satte fingret på det nymålade och sedan frågade om det var torrt." 1/

Marja säger vidare, att Anders Nilsson var arbetsam, tjänade pengar, ordna och greja och fick det bra ställt. Ingen mer än han kunde måla. 2/

Då och då blev han påmind om att även Anders Danielsson i Sandviken var en duktig målare. En dag sa en bondmora till honom:

-Du är att bra gröm te måle du Anners.

-Nä, men Anners i Sannvika han ä gröm han, för när han måler ängler blir di som djävler! 3/

Ingen, som jag träffat, har haft något ont att säga om Anders som person. Däremot har inte alla tyckt om det han målat. En äldre kvinna från bygden berättade för mig att i hennes barndom sa man lite förnedrande om sådant som var målat:

-Dä ä föll Gammelmålern som ha kladde!

ANDERS NILSSONS KUNDKRETS

Bruksbygden

Östra Brunskog var typisk jordbruks- och skogsbygd. Vägen, som ledde från V. Ämtervik och Fryksdalen in i Jösse härad, gick visserligen genom bygden, men i övrigt var det långt till städer och samhällen. Fram till slutet av 1700-talet fanns få tillfällen till kontantinkomst och behovet av pengar var begränsat, eftersom det mesta som behövdes tillverkades på gårdarna.

Den 22 december 1684 erhöll Christoffer Geijer privilegium "å 2ne hammerars inrättande i Wärmelandh och Brunskogz socken." 4/ Detta nya järnbruk, som kallades Brunsberg, blev början till något nytt för Brunskog. Rörelsen bytte ägare flera gånger under 1700-talet, men utvidgades efter

1. Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, sid. 338

2. Se bil. II

3. Informant målare Henry Thorsander Skog, Brunskog

4. André, F, Brunsberg, sid. 1

hand och i början av 1800-talet var 5 järnbruk i gång i östra Brunskog. Bruket drev under samma tid flera sågar, där det färdiga virket fraktades från bygden.^{1/} År 1804 anlade förvaltaren vid Brunsberg, Olof Nauclér, Värmlands första pappersbruk vid Gullsbyforsen.^{2/}

Bruken fordrade mängder av ved och träkol. Tackjärnet hämtades till en stor del med hästforor vintertid ända från Filipstadstrakten och det färdiga stångjärnet skulle fraktas från de vid vattenfallen placerade järnbruken ner till sjön Värmeln. Dessa aktiviteter gav förtjänstmöjligheter, som delvis betalades med pengar.^{3/} I Nya Wermlandstidningens brunskogsnummer 1930 kallas perioden "Brunskogs industriella storhetstid"^{4/} och mitt under denna bygdens högkonjunktur flyttade målaren Anders Nilsson in.

Beställarnas status

"Di som feck måla tå Gammelmålern hade lite go raa. Då räknes för fint mä store granne skåp och väggmålinger."^{5/} Det är en allmän uppfattning här i bygden, att det målade var något, som skaffades för att det var avundsvårt och att bara de förmögna hade råd. Äldre människor, som jag frågat, har också en bestämd uppfattning om vilka gårdar, som var störst och rikast i de olika byarna för 100-150 år sedan. Kontroll i mantalslängden beträffande gårdarnas storlek bekräftar uppgifterna och visar att sådana noggrant traderades. Gårdar med stora skogsarealer gav möjligheter till inkomster från frakttjänster och försäljning av skogsprodukter till bruken.^{6/}

För att få fram beställaren av målningen har jag utgått från ägareinitialer och årtal, som ofta finns på det målade. Jag har hittat 23 sådana arbeten. Efter tips från ägare och genom kontroll i husförhörslängder och mantalslängder^{7/} har jag funnit 11 gårdar, där beställare bott.^{8/} Utfallet är entydigt. Målningarna fanns i de största gårdarna i byn.

Men en blick på kunderna får mig att tro, att även andra än ekonomiska värderingar påverkat förvärvet. I gästgivaregården Väste i Finneback^{9/} och skjutsstället Hallera i Strandvik, Lysviks socken,^{10/} gjorde mat-

1. Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, sid. 356

2. "- "- "- sid. 378 Se bil. I

3. Hellqvist, S, Bakgrunden till 1800-talets värmländska arbetsvandringar, sid. 7

4. Nya Wermlandstidningen 20 feb. 1930

5. Informant Sofia Rinnsjö Takene, Brunskog

6. Se sid. 7

7. Se sid. 24

8. Se bil. VI

9. Se sid. 17

10. Se sid. 19

hållningen det praktiskt nödvändigt att äga flera stora skåp och vilken glädje att ofta ha gäster och få anledning visa sina vackra möbler och målningar. Nog måste det ha varit med en alldeles särskild stolthet Per Olsson Där Nole i Skog tog emot präst och grannar vid husförhör, sedan kammarens väggar dekorerats med bibliska motiv.^{1/}

Fanns det inte nödvändigare saker att satsa de förvärvade slantarna på än målade möbler? Människor skulle säkert investerat på annat sätt i dag, men man var ovan vid kontanter och att till exempel få ge sin son eller dotter ett stort vackert målat skåp i bröllopspresent var också att visa status.^{2/}

ANDERS NILSSON SOM MÅLARE

Inspiration och förebilder

Ett viktigt skäl till, att Anders Nilsson blev målare, hittade jag i En bok om Boda.

"Påföljande år (1818) snyggades kyrkan upp invändigt genom putsning och målning. Arbetet beslöts på stämma 27 mars och Nils Elofsson i Krogsta åtog sig arbetet. För 18 riksdaler målade han sålunda väggarna och taket, hela läktaren, stolarna i koret och altartavlan." ^{3/}

Anders' far var således målare och om han också inspirerat Anders' äldre bror Jan till yrket har inte kunnat fastställas, men Jan Nilssons söner Anders f. 1831 och Carl f. 1844 står antecknade som målare i Frykeruds husförhörslängd på 1850-talet. Anders Jansson flyttade år 1861 till Sörby i Kils socken och Carl Jansson Lind gör sig känd som målare i Prestbol, Frykeruds socken liksom dennes son Bror Lindh.^{4/}

Boda socken tillhör en av de bygder i Sverige, där husbehovssnickrarnas tillverkning utvecklades till ett bygdehantverk, där produkterna fick stor spridning.^{5/} Även om en del möbler såldes omålade, fick säkert många sin färg och dekor av målare på orten. Det finns goda förebilder till Anders Nilssons möbelmålning. Som ex. har jag fotograferat två skåp från

1. Se sid. 17 samt Inventeringen nr 47, nr 48

2. Jämför utdrag ur Ek, S.B, Högkonjunkturer, innovationer och den folkliga kulturen, sid. 6 ... "Den materialistiska teorin inom etnologin har tillspetsat uttryckts av Sigfrid Svensson, då han yttrat att en extra tillgång till kontanta inkomster under alla tider rätt omedelbart har satt spår i allmogens levnadsstandard. Man har klätt sig dyrbarare och inrett sina hem modernare."

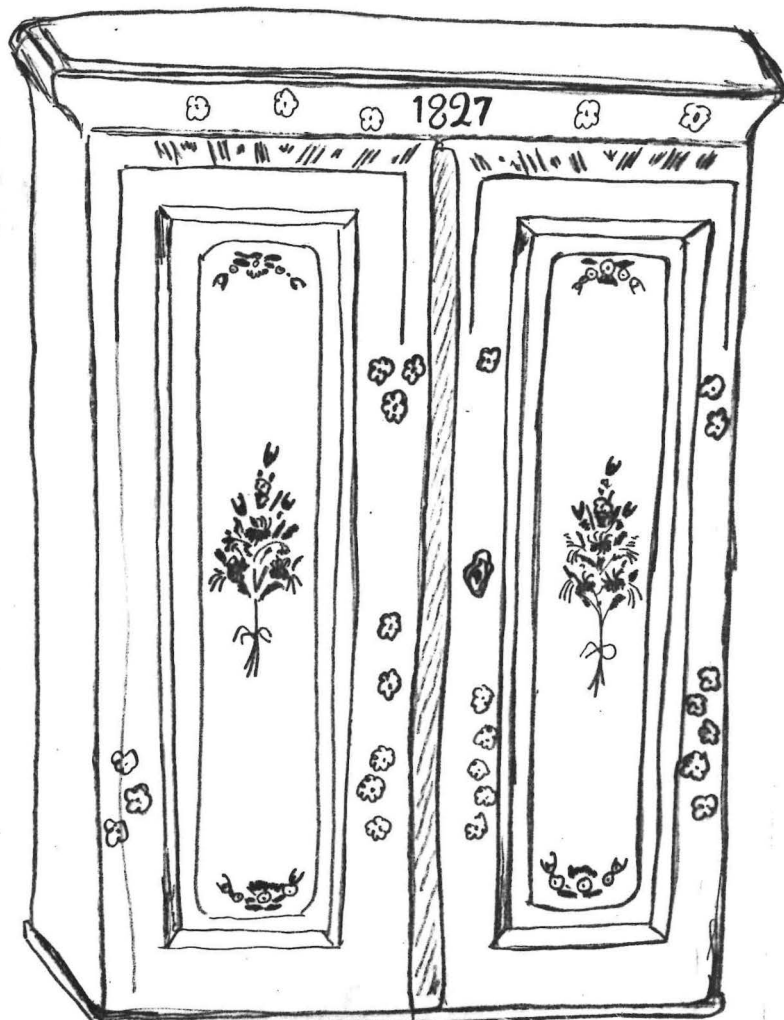
3. Brodin, L, En bok om Boda, sid. 106

4. Sjöberg, H, Konstnärskolonin vid Racken, sid. 79

5. Fjellström, Ph, Hantverk, sid. 162 (Arbete och redskap)

1. Blomknippa på skåp fr. Boda
Nu på Sågudden, Arvika
H 35 cm

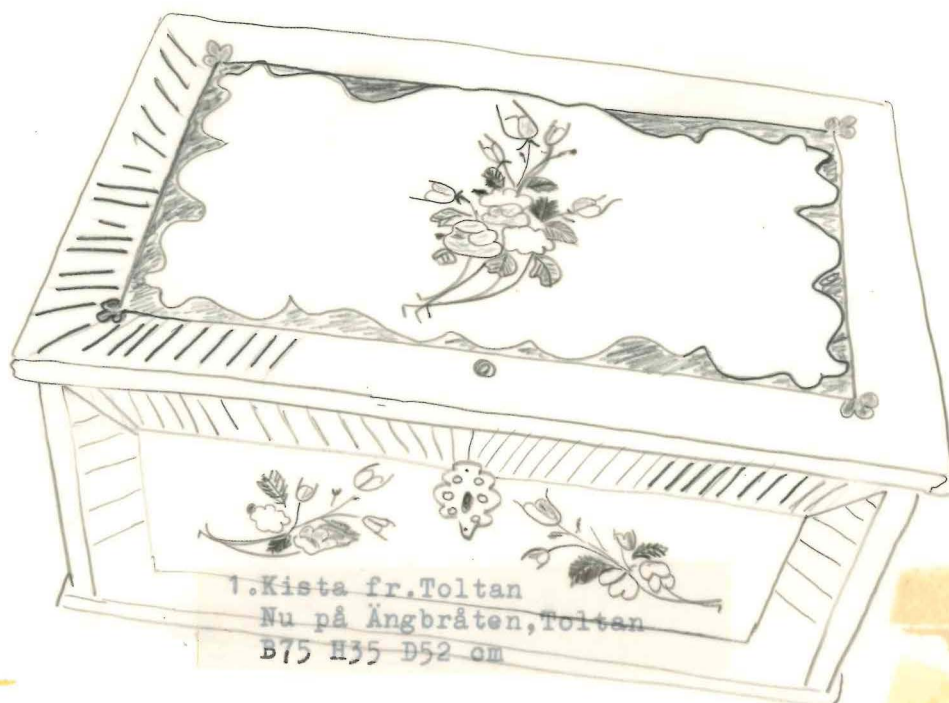

2. Ståndskåp fr. Hagen i
Smedserud, Boda, B110 H170cm
D32 cm

Boda, som målades under de första årtiondena på 1800-talet med vackra välarbetade blomdekorer. Båda har, förutom en större blombukett mitt på dörrspegeln, små blomdekorationer uppe och nere på den. Det ena skåpet finns på Arvika museum, Sågudden ^{1/} och det andra på Hagen i Smedserud, Boda socken ^{2/} och målades 1827, när Anders Nilsson bodde i en av granngårdarna.

Det blomstermåleri, som fanns i östra Brunskog före Anders Nilsson, gav också möjligheter till förebilder. Två kistor, ursprungligen från Toltan, ^{3/} och två skåp från Där Framme i Skog daterade 1795, har vackra rosbuketter, där knopparna är karaktäristiska. ^{4/} Ett annat kännetecken på denne okände målare är, att han lägger in tre-klöverblad som banddekor eller

1. Se fig. 1 denna sida. Inventeringen nr 103
2. Se fig. 2 -"- -"- nr 104
3. Se fig. 1 sid. 11 Inventeringen nr 105, nr 106
4. Se fig. 2 sid. 11 -"- nr 101, nr 107

1. Kista fr. Toltan
Nu på Ängbråten, Toltan
B75 H35 D52 cm

2. Detalj fr. blomdekor på
kista. Fig. 1

3. Ägareinitialer och årtal
fr. skänkskåp. Där Framme,
Skog. Okänd målare

1795

Ovns

B N S

i hörn. Hans bokstäver och siffror är i jämförelse med Anders Nilssons klumpiga och osköna.^{1/}

Attribuering

Ingenting av det Anders Nilsson målat är signerat. Från början blev det därför viktigt att hitta sådant, som var karaktäristiskt för hans sätt att måla. Jag granskade några saker som fortfarande finns kvar på släktgården i Takene eller förvärvats därifrån under 1900-talet.^{2/} Vidare finns några möbler med bildmotiv beskrivna i intervjun med Marja^{3/} och i artikeln av J. Berggren.^{4/} Där berättas också om målningarna Där Nole i Skog. Från dessa arbeten av Anders Nilsson har jag fastställt några säkra igenkänningstecken.

1. Se fig. 3 denna sida

2. Inventeringen nr 1, nr 2, nr 3, nr 4, nr 27, nr 39

3. Se bil. II

4. Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, sid. 335

Blomsterknippan målade Anders Nilsson på en häcksängsdörr på Hagen ^{1/} och fantasidekorationen i en kista åt sin svärfar. ^{2/} De två varierande sätten att skriva årtal och ägareinitialer ^{3/} använde han över väggmålningarna Där Nole i Skog. Från väggmålningarna har jag också noterat som igenkänningstecken, sättet att måla träd, ^{4/} diagonalmarmorering ^{5/} samt intresset för lejon. ^{6/}

Frekvenstabell över typiska stildrag hos Anders Nilsson

Blomsterknippa	22
Fantasidekoration	12
Sättet att skriva ,skrivstil I	20
"- skrivstil II	6
Sättet att måla träd	8
Diagonalmarmorering	15
Intresset för lejon	6
Banddekor 7/	17

Ett exakt hjälpmedel att attribuera målningsarbeten till Anders Nilsson är bevarade gjutformor för gipsdekorationer ^{8/} och tryckstockar ^{9/}, som finns på Hagen. Sedan jag kommit underfund med att formarna passade till gipsdetaljer på speglar, hittade jag snabbt flera. ^{10/} Att jag kunde hitta en gård uppe vid norska gränsen, där en av tryckstockarna använts, får där-
emot betraktas som rena turen. ^{11/}

Efterföljare

Anders Nilsson hade så många lärlingar, att han påstås ha yttrat:

- Nu föder di opp målergôsser som di födde opp vägglus förr i tia. ^{12/}

De, som jag vet blev målare, var hans egna söner Olof, Anders och Nils, syster-
sonen Olof Nilsson från Takene, ^{13/} flera av hans brorsöner, som tidvis var kyr-
kobokförda på Hagen och Johan Martin Frykholm från Karlstad, som bodde hos
Anders stor del av 1830- och 40-talen. ^{14/} Johan Martin var av hantverkarläkt
och härstammade från V Ämtervik. Han blev sockenmålare i Ö Ämtervik och enligt
ett bevarat kontrakt anställde målaremästare Frykholm sin gamle läromästare
Anders Nilsson till hjälp över sommaren 1863.

-
1. Fig. sid. 23 Se skåp sid. 3 fig. 3
 2. Exempel på dekorationen, sid. 15 fig. 6. Kistan inventeringen nr 2
 3. Exempel sid. 15 fig. 4 och 5
 4. Se bil. V sid. 2
 5. Se sid. 18 samt Inventeringen nr 47, 48, 49
 6. Se bil. V sid. 2
 7. Se sid. 15 fig. 3
 8. Inventeringen nr 56
 9. Se bil. V sid. 3 samt Inventeringen nr 57
 10. Se fig. sid. 22
 11. Se bil. V sid. 3
 12. Persson, E. m fl., En bok om Brunskog, sid. 339
 13. "- "- "- ", sid. 339
 14. Husförhörslängd se bil. IV not 1

Alla förde naturligtvis något av Anders Nilssons teknik vidare, men man kan inte säga, att de förde hans stil vidare. Hans sätt att måla blomsterbuketter och marmoreringar från 1830- och 40-talen fortsatte han inte med ens själv. De sista åren av hans liv, när han målade utpräglat naturtrogna blomdekorationer,^{1/} målade hans söner och de flesta andra målare ådrade träimitationer. Teodor Rinnsjö^{2/} säger om sin morfar Olof Anderssons måleri: -Allt skulle ådres. Morfar måle inga roser. Det enda som var färggrant var åkrysser och kappsläer.

Anders Nilssons status och anseende.

Gården gav Anders den status som tillkommer ägare av jord i bondesamhället. Men trots ansvaret för gården kunde han ganska ostörd ägna sig åt att vara målare. Till mitten av 30-talet skötte svärföräldrarna jordbruket och från mitten av 50-talet arrenderades gården av sonen Olof. Noggrant formulerade arrendekontrakt finns bevarade. Till Hagen hörde ett torp och torparen gjorde 60 dagsverken per år åt Anders, och i husförhörslängden kan man se, att han ständigt hade 2 eller 3 drängar.

Från 1850-talet och ett par årtionden framåt beredde Nyby hälsobrunn honom både glädje och bekymmer.^{3/} Trots periodvisa motgångar gav hälsobrunnen honom ökat anseende och flyttade honom uppåt på den sociala rangskalan.

Det finns muntlig tradition om Anders Nilsson och hans måleri och många människor, som bor i bygden i dag, har hört talas om honom. En hel del av det han målat finns kvar och många av de för honom karaktäristiska kännetecknen har lämnats intakta vid bättringar och ommålningar. Det visar att såväl ägare till möbler som yngre målare värderat hans arbete högt.

Vägg- och möbelmåleriet var omfattande i Fryksdalen redan före Anders Nilssons tid och den kände målaren Anders Dahlström bodde i Ö Ulleruds sn^{4/} Det hindrade inte än att Anders Nilsson målade både i Sunne och Lysviks socknar.^{5/} Den omständigheten, att han kallades "Brunskogsmålaren" både i Sunne^{6/} och i Arvika^{7/}, visar att han var känd och den ojämförligt mest omtalade målaren i Brunskog.

Anders Nilsson stod utan tvivel högt på den sociala rangskalan. Det är

1. Inventeringen nr 31, nr 38

2. Informant se bil. IV

3. Se sid. 5

4. Se sid. 4

5. Se sid. 19

6. Informant Adolf Persson Bryggegården, Sunne socken

7. Hedenskog, A.G., Västra Värmlands Fornminnesförenings vägledning genom samlingarna, sid. 18

emellertid svårt att säga vad som mest bidragit till denna status, gården, hälsobrunnen eller måleriet. Det troligaste är väl, att de uppräknade faktorerna kompletterat varandra på ett lämpligt sätt.

ANDERS NILSSONS PRODUKTION

Möbelmåleri

Trots ansvaret för gården var 1830- och 40-talen de mest verksamma i Anders Nilssons möbelmåleri. Nästan alla möbler, som jag attribuerat till honom, är daterade före 1850.

Antalet målade möbler och datering. ^{1/}

1827 - 1829	3 skåp
1830 - 1839	6 skåp och 1 kista
1840 - 1849	6 skåp
1850 - 1851	2 skåp

Två stora skänkskåp med djärvt bågsvängda gavelkrön är daterade 1794^{2/} och 1807^{3/} men ommålade av Anders Nilsson.

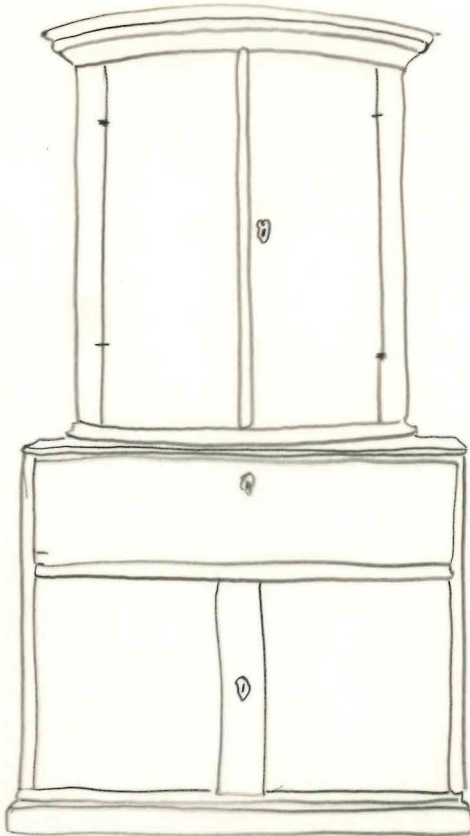
De vanligaste skåptyperna är hörnshänkskåpet med rakt krön, överdelen med rundad fasad och underdelen rak med 2 dörrar och klaff ^{4/} samt dubbelskåpet med klaff och rakt krön. ^{5/} Av de 25 skåp jag hittat är 8 av den första typen och 8 av den andra.

Huvudmålningen på skåpen är brun och mönstret i den "knytnävsmålning", ådring eller marmorering. Åt sin närmaste granne målade Anders ett vitt skåp med marmorering i grönt som dekor. ^{6/} Lister och kanter har en typisk banddekor med omväxlande mörka och ljusa fält. ^{7/}

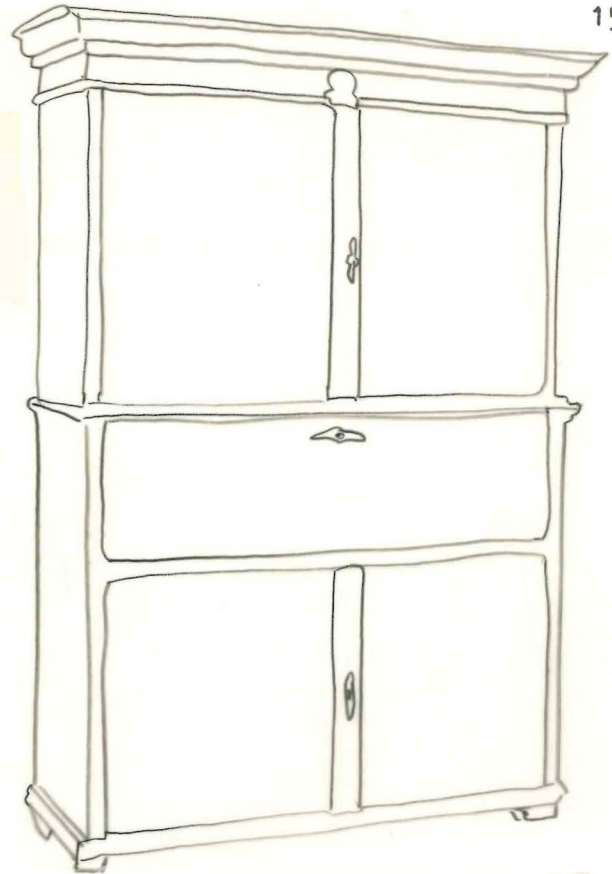
Dörrspeglarna är blågröna och decorationen på dem ofta den för Anders karaktäristiska blombuketten. Den är uppbyggd kring några röd- och vitfärgade huvudblommor formade som virvelhjul. Variationerna på buketten består i mängden av knoppar och småblommor som ingår, men där finns nästan alltid spiralvridna streck och de två bladen, som går rakt ut från stjälken. ^{8/}

På insidan av skåpens högerdörr finns för det mesta årtal och ägareinitialer, skrivna med en rikedom av sirliga svängar och utsmyckningar. ^{9/}

-
1. Se bil. VI
 2. Inventeringen nr 4
 3. "- nr 5
 4. Se sid. 15 fig. 1
 5. Se sid. 15 fig. 2
 6. Inventeringen nr 9
 7. Se sid. 15 fig. 3
 8. Se sid. 3 fig. 3
 9. Se sid. 15 fig. 4 och 5

1. Hörnskänkskåp m rakt krön
överdelen rundad fasad,
underdelen rak m 2 dörrar
o klaff B120 H212 D68 cm

2. Dubbelkåp m rakt krön och
klaff B145 H227 D 50 cm

1847

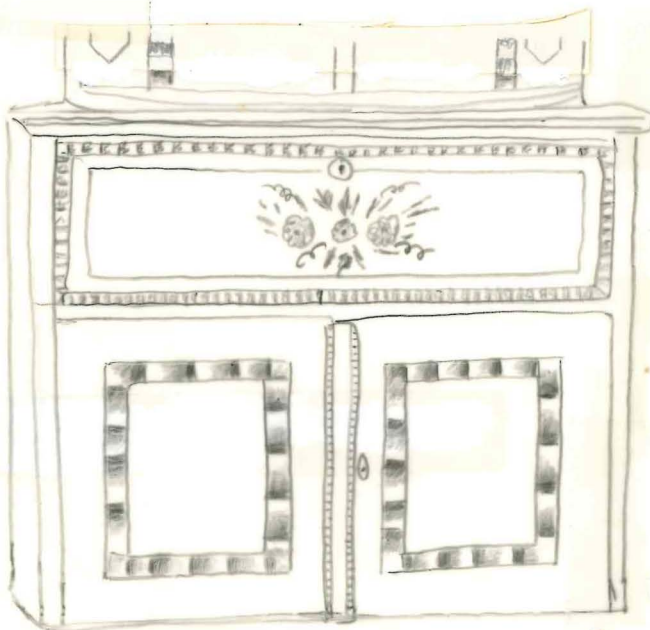
W. J. M. A. D.

4. Skrivstil I

år 1836

J. A. S. A. S.

5. Skrivstil II

3. Banddekor i olika bredd på
hörnskänkskåp

6. Fantasidekoration inne i
skåp B20 H25 cm

Ibland målade Anders under årtalet en sprudlande fantasidekoration, som neråt slutade med ett hjärta.^{1/}

Möbler med bildmotiv, som traditionen attribuerar till Anders Nilsson har känts särskilt viktigt att finna. Förutom själva dokumentationen kunde jag få en test på de igenkänningstecken, som jag satt upp. J Berggren nämner ett skåp från Västtomta i Finnebäck med bibliskt motiv och ett från Gärdet i Toltan med Karl XIV Johan till häst.^{2/}

Skåpet från Västtomta finns numera i Oslo och det bibliska motivet visade sig vara Jungfru Marie bebådelse. Här har Anders utnyttjat rosbuketten till en vacker inramning av motivet. På vänstra dörren står: - Jungfru Maria Bebådas - och under den spegelvända bilden av Maria på högerdörren: - Målat år 1836 -.^{3/}

Skåpet med Karl XIV Johan till häst finns i Östergötland. Motivet är målat på skåpets klaffspegel och både ryttare och häst bär galautstyrsel.^{4/} Liknande ryttaremotiv har Anders Nilsson målat på rullgardiner. Den ryttaren, säger traditionen, är Karl XV.^{5/} Rosbuketterna på överskåpet har de vanliga småblommorna och spiralstrecken, men huvudblommorna är mer naturtroget återgivna och stjälkarna är omslutna av en bandrosett.^{6/}

Där inne i Talken finns en klaffbyrå med en rad tre- och fyrvåningshus omgivna av reslig tallskog.^{7/}

Anders Nilssons eget skåp med bibliska motiv, som Marja berättade om, har jag inte lyckats spåra.^{8/}

Motiv på skänkskåp Jungfru Maria bebådas. Fr. Finnebäck Nu i Oslo. Bilden B40 H50 cm

1. Se fig. 6 sid. 15

2. Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, sid. 336

3. Se fig. denna sida samt Inventeringen nr 12

4. Inventeringen nr 13

5. Se bil. V sid. 2 bild 4

6. Inventeringen nr 13

7. Inventeringen nr 26

8. Se bil. II

Rumsdekorationer

Ibland dekorerade Anders Nilsson hela rum. Förutom det rum, som Marja beskriver från Där Väste i Finnebäck, har jag hittat fasta rumsdekorationer eller rester av sådana på 7 gårdar.

Marja berättade, att hos Gästgivare-Ola i Finnebäck spände Anders upp väv och målade Elie himmelfärd. Utom detta bibliska motiv beskrev hon bilder av bufflar, hästar och människor.^{1/} Stugan revs omkring sekelskiftet^{2/} och målningarna förstördes. Jag har läst flera äldre reseskildringar från Värmland i hopp om att någon resenär, som övernattat i gästgivaregården, skulle ha beskrivit målningarna, men inte hittat något.

År 1832 målade Anders Nilsson åt Jon Nilsson Där Öste i Skog. Stugan revs på 1870-talet men virket användes delvis i en ny, så rester av det målade finns kvar: En dörr och ett dörröverstycke med texten -Målat år 1832 JNS BND -, ett bräde med rutat schablonmönster samt marmorerade tapetrest-
ter.^{3/} Samma sorts marmorering på en vägg är det enda som finns kvar efter Anders i den stuga på Hagen i Takene, där han bodde.^{4/}

Där Nole i Skog finns de vackraste och bäst bevarade väggmålningarna efter Anders Nilsson. Där målade han 1849 förstuga, trappuppgång och en kammare på övre våningen. Väggarna i förstugan och trappuppgången marmor-
rerades och kammaren målades och pryddes med 8 bibliska bilder, två på vardera väggen. Ovanför dörren placerade han två liggande lejon och mellan dessa namn på ägare och årtal: - Per Olofsson 1849 den 7 Maii - .^{5/}
Bildmotiv med texter är:

Joseph och Jungfru Maria var trolovad
Jungfru Marias bebådelse
Kristus öfverhantvards af pilatus, och Härodes
Kristus Korsfästes af Judarna på golgata
Kristus nedtages från Korset
Kristus på Hälebärg
fräls (arens) tillbedjande af Herdarna
Elias Himlafärd

Bakgrundsfärgen i bildfälten är blågrön och de målade stolparna och de marmorerade fälten emellan bruna. Även den liggande panelen från bilderna och ner till golvet marmorerades i brunt. Målningarna gjordes i olja på sammanlimmade pappark från Gullsby pappersbruk.^{6/}

1. Se bil. II

2. Informant Gunnar Olsson, Tomta i Finnebäck, Brunskog

3. Inventeringen nr 45

4. Inventeringen nr 46

5. Inventeringen nr 47. Se foto sid. 18 samt bil. V sid. 1

6. Informant målare Henry Thorsander Skog, Brunskog

Interiör från kammaren Där Nole i Skog.

Elias Himlafärd. Väggmålning Där Nole i Skog. B 48 H 100cm. (sid.17)

År 1853 målade Anders Nilsson åter Där Nole i Skog. Denna gång målade han "nasstuga" - övervåningens största rum. En stor bild med motivet - Jesu vid tolv års ålder i templet - fick pryda rummets ena vägg. Väggytorna för övrigt målades med schablon i ett storrutigt mönster i grönt och rött.^{1/} Panelen längst ner på väggarna målades i ett marmorerat rutmönster i grönt, gult och brunt.^{2/}

Båda rummen bildar vackra enheter och man får en känsla av, att målaren genom den röriga omgivningen med olika sorters marmoreringar tvingar åskådaren att flytta blicken till de lugna motivfälten med stora öppna ytor.^{3/}

År 1849, då första målningen Där Nole i Skog blev gjord, målade Anders Nilsson även i Bryggegården, Sunne socken. Samma motiv med liggande lejon över dörren och mönster i marmoreringarna målade han även där. Väggarorna pryddes med draperier, målade på liknande papp som i Skog. Taklisten målade Anders som ett långt band av rosor.^{4/} Samma mönster på taklist målade han i Djupdalen, Talken och i skjutsgården Hallera i Strandvik, Lysviks socken.

Det som finns kvar i Hallera är en bild med motivet - Simson slåss med lejonet - och en brunmönstrad dubbel häcksäng. På häcksängen står texten - Nils Nilsson 1858 Injebår Pärsdotter-.^{5/} Samma årtal och samma skrivstil finns på två identiskt lika skänkskåp med klaff från Strandvik, men med från Anders Nilssons stil avvikande blomdekor och färgval.^{6/} Ytterligare ett skänkskåp och ett golvvur, som nu finns i Sunne köping, kommer från Hallera. Skåpet har Anders' typiska virvelblomma, marmorering och banddekor, klockan ett lejon.^{7/}

Rummet och alla möblerna från Strandvik kan knytas till Anders med vissa detaljer, medan andra är starkt avvikande. Den troligaste förklaringen är, att han hade en medarbetare, som fick bestämma en hel del själv.

Alla hittills beskrivna ställen med rumsdekorationer är bondgårdar. Även Herrgården i Helgebodafors, Eda socken^{8/} ser ut som en stor bondgård, men när Helgebodafors bruk var igång under 1800-talet bodde brukspatronen där. Över tre dörrar finns målade bilder med motiv från den grekiska mytologien och ett av rummen har en bred taklist målad som ett draperi i ljusblått,

1 Se bil.V sid.1 samt inventeringen nr 48

2 Inventeringen nr 48,49

3 Se sid. 18

4 Se bil.V sid.2

5 Inventeringen nr 52

6 Inventeringen nr 52

7 Inventeringen nr 54,55

8 Se bil.V sid.3

mörkrött och svart. Tryckstocken till draperiet finns på Hagen i Takene.^{1/}
 Målningarna på rullgardiner av linneväv kommer från Nole i Kyrkebyn. Jag har vetskap om 9 gardiner, men har bara sett och fotograferat 6 motiv. Ett motiv föreställer Brunskogs gamla kyrka, på tre gardiner är en ryttare till häst avbildad^{2/} och på de övriga finns en vacker blomsterbukett i en urna.^{3/}

Förlagor

Den litteratur, som fanns hos Anders Nilsson, får man en uppfattning om genom att titta i den bevarade bouppteckningen efter hans hustru Britta Jansdotter. Den visar att det fanns: "1 bibel, en Luthers Postilla, 1 Janssons dito och 1 Parti med andra böcker." Eftersom denna litteratur inte finns kvar, vet man ej om den innehöll bilder, som kunde ha tjänat till förlagor.

I den religiösa litteratur, som jag granskat, hittade jag bara små detaljer här och där, som överensstämde med någon av motivmålningarna. I Figurbibeln från 1777 fann jag till exempel att bädden, som Jesus ligger på, när herdarna kommer och uppvaktar och duvan, som kommer från himlen vid Jungfru Marie bebådelse, ser lika ut som på Anders Nilssons målningar.^{4/} Dessa detaljer räcker inte som bevis på förlaga, men det tycker jag att den bild av ett kistebrev gör, som jag hittade i boken Kistebrev som förlagor till sydsvenska bonadsmålningar.^{5/} Ett kistebrev med motivet Marie trolovning visar så många likheter med väggmålningen Där Nole i Skog, att Anders måste ha haft tillgång till det vid målningen.

Maria och Josef har bytt plats på väggmålningen och Josef har inget skägg. Men lika är alla tre huvudpersonernas kroppsställning och kvisten med de grönskande bladen.^{6/}

Kistebrevet trycktes hos Nils Eric Lundström i Jönköping 1829 och det är möjligt att kistebrevet ingick i en hel serie, som Anders kunde ha nyttjat som förlagor till motiven, men det har jag inte kunnat kontrollera. Andra kistebrevstryckare har haft motiv med kungabilder, men jag har inte funnit någon trolig förlaga till kungarna till häst.^{7/}

Motivet Brunskogs gamla kyrka hade Anders som naturlig förebild, tills den revs på 1870-talet.^{8/}

1. Se bil. V sid. 3

2. Se bil. V sid. 2 samt Inventeringen nr 41, 42

3. Se sid. 22

4. Digelius, S, Figurbibeln 1777, sid. 76, sid. 77

5. Bringéus, N-A, Kistebrev som förlagor till sydsvenska bonadsmålningar, sid. 32. Kistebrevet är gjort efter en målning av Rafael. (Munro, E., Världskonsten från urtid till nutid, sid. 120)

6. Se bil. V sid. 1

7. Se bil. V sid. 2

8. Se bil. V sid. 3

Teknik och färger

I bevarade affärssdagböcker från Elofsrud i V Ämtervik ^{1/} står noterat, att Anders Nilsson Takene, Brunskog, köpt färg där. ^{2/} Färgen bestod av stänger eller klumpar och måste bearbetas. Den revs eller maldes till pulver mellan en håll och en löparesten med plan undersida. ^{3/} När färgen fått bra konsistens blandades den med linolja. ^{4/}

Penslar gjorde målarna själva. Den, som användes till de tunnaste strecken gjordes av yttersta spetsen av ekorrsvansen. ^{5/} Till skrivpenslar klippades de långa håren i kornas öron. ^{6/}

För att överföra bilder använde Anders olika tekniker. Till bilderna Där Nole i Skog ritade han först motivet i rätt storlek på ett papper. Sedan stack han genom linjerna med en nål, höll mallen mot ytan som skulle målas och slog mot den med en påse fylld med färg. På så sätt fick han fram en prickad konturlinje att måla efter. ^{6/} Den genomstungna mallen av motivet -Jungfru Marias Bebådelse - är bevarad. ^{7/} På den kan man också se, att Anders förstorat bilden från en förlaga med hjälp av ett ruttmönster.

Till mallar för de schablonmålade väggarna skars mönstret ut i tjockt papper och hölls direkt mot underlaget vid målningen. Bevarade efter Anders Nilsson finns också tryckstockar skurna i trä. ^{8/} En av dem använde han i Herrgården Helgeboda. ^{9/}

Förutom motiv, blombuketter och bladslingor prydnadsmålade Anders med olika typer av lasyrer och bårder. Banddekor kallar jag en typ av bård, som han använde mycket ofta. Med jämna avstånd lades två färger med skarp kant emot varandra. Sedan tonades de ut från denna skarpa gräns tills de mötte nästa färg och gick helt upp i den. ^{10/}

Huvudfärgen på många skåp var en typ av lasyrmålning, som i Väst-Värmland kallas "knytnävsmålning". Vanligaste bottenfärgen var en blandning av gul- och brunockra. När den torkat, lades en mörkbrun eller rödbrun färg på, där bindemedlet var sur mjölk. I den våta färgen gjordes ett mönster genom att flytta den knutna handen i regelbundna rörelser över

1. Se bil. I

2. Informant Nils Dahlström, V Ämtervik socken

3. Inventeringen nr 59

4. Informant målare Henry Thorsander Skog, Brunskog

5. Informant Teodor Rinnsjö, Takene

6. Informant målare Henry Thorsander Skog, Brunskog

7. Inventeringen nr 58

8. Inventeringen nr 57

9. Se bil. V sid. 3

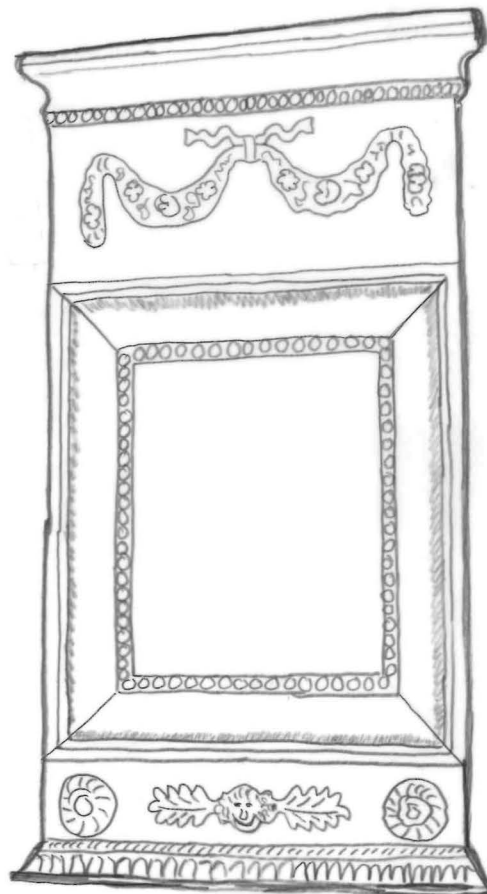
10. Se sid. 15 fig. 3 Exempel i inventeringen nr 10

ytan. Färgen var ganska obeständig och ströks så fort den torkat med en blandning av linolja och terpentin.^{1/}

En liknande målningsteknik kallas i Norge för "masemåling".^{2/} I stället för den knutna handen, använder man ett tygstycke eller en skinnbit och rullar i den våta färgen. Anders Nilsson använde "blå masemåling" i ytterområdena av grönblå dörrspeglar.^{3/} Dörrarna och häcksängen i Hallera, Lysvik, är mönstrade med den tekniken.^{4/}

Ibland strök Anders ut lasyrfärgen med pensel till något, som liknade den ådring, som blev populär i slutet av 1800-talet.^{5/}

En annan prydnadsmålning som Anders använde var marmoreringen. Den utfördes i olja vått i vått^{6/} och han använde många kombinationer av färger. På panelen under motivbilderna Där Nole i Skog och i Bryggegården, Sunne, var färgsammansättningen gul, brun och grön.^{7/} På dörrspeglarna Där Nole i Skog och till målade stolpar på skåp använde Anders två blågröna färger.^{8/}

- 1 Målning på rullgardin
H 50 cm
2 Spegel med gipsdekorationer
B36 H68 cm

1. Informant målare Henry Thorsander Skog, Brunskog
2. Ellingsgard, N, Rosemåling i Hallingdal, sid 59
3. Inventeringen nr 12
4. Inventeringen nr 52
5. Inventeringen nr 1
6. Informant målare Henry Thorsander Skog, Brunskog
7. Inventeringen nr 48, 49
8. Inventeringen nr 48, 12

REFLEXIONER

År 1980 kastar vi inte ut målade möbler, men vi sprider dem. Urbaniseringen fortsätter och det rörliga arbetslivet gör, att flyttlassen går tätt.

Det känns, som om jag fångat en målare och hans produktion, strax innan det blev för sent, en helvärmländsk målare med en produktion, som måste förvåna och väcka beundran, en målare, så nära där vi stått så vi inte sett honom, men som inte saknar något i jämförelse med bonads- och möbelmålare i mer uppmärksammade delar av Sverige. Litteraturen ger oss föga inspiration att börja söka.

"I folkkonsten i Värmland möter liksom i landskapets folkkultur i övrigt en blandning av nya och gamla drag och av sydliga och nordliga sammanhang. Sålunda har förekommit såväl målade bonader som väggfasta målningar. En värmländsk egenhet hos de förra är att figurmotiven är insatta i rundlar." 1/

Inför sådant korsdrag har vi nöjda beundrat det, som andra visat fram. Låt oss plocka fram våra bonads- och möbelmålare, representanter för ett värmländskt måleri, som sträcker sig från målningarna i medeltidskyrkorna Södra Råda och Hammarö till måleri på Anders Nilssons tid.

SAMMANFATTNING

Syftet med uppsatsen var att skildra Anders Nilsson som målare och registrera hans bevarade produktion.

Anders Nilsson kom till Brunskog vid en gynnsam tidpunkt och lyckliga omständigheter gjorde, att han nästan uteslutande fick ägna sig åt att måla. Han förde vidare ett blomstermåleri och ett väggmåleri från tidigare värmländsk målning och utnyttjade nya hjälpmedel allt efter kundkretsens ökade önskemål. Jag hittade vida större produktion, än jag hade vågat hoppas.

Blomdekor på häcksängsdörr
B 32cm Hagen i Takene

1. Svensson, S, Ornament och dekor, sid. 313 (Arbete och redskap)

Otryckta källor

- Brunskog Hembygdsföreningens Inventering av rumsdekorationer
samlingsar och målade möbler utförd av
Leif Nyman 1979
- Göteborg Landsarkivet Husförhörslängd Boda XY 42-XY 48,
Brunskog XY 60 -XY 79,
XY 3185 -XY 3187, GV 32, GV 34
Frykerud XY 153 -XY 159, GV 27-GV 34
Mantalslängd CD 4101 - CD 4116
- Karlstad Nya Wermlandstidningen 20 feb.1930
- André, F., Brunsberg 1927
- Bondpä, K., Möbelmåleriet i Lima socken under 1800-talet. Stencilerad
uppsats 1979. Göteborgs universitet, Etnologiska institutionen.

Tryckta citerade källor

- Bringéus, N.-A., Kistebrev som förlagor till sydsvenska bonadsmålningar,
Varberg, 1977
- Brodin, L., En bok om Boda, Arvika 1952
- Digelius, S., Figurbibeln, Västerås 1777
- Ellingsgard, N., Rosemåling i Hallingdal, Oslo 1978
- Erixon, S., Sveriges konstnärliga landskapskaraktärer
(Nordisk folkkonst, red. S. Svensson), Lund 1972
- Fjellström, Ph., Hantverk, (Arbete och redskap, red. N.-A. Bringéus), Lund 1976
- Franzén, A.M., Målade kistor och skåp, Malmö 1970
- Hedenskog, A.G., V Värmlands Fornminnesförenings vägledning genom
samlingarna, Arvika 1934
- Hellqvist, S., Bakgrunden till 1800-talets värmländska arbetsvandringar
- Liljeroth, m fl, Värmland, Malmö 1956
- Persson, E. m fl, En bok om Brunskog, Arvika 1946
- Stewart, J., The Folk Arts of Norway, Winsconsin 1953
- Sjöberg, H., Konstnärskolonin vid Racken, 1976
- Svensson, S., Ornament och dekor (Arbete och redskap, red. N.-A. Bringéus),
Lund 1976
- Svärdström, S., "Men se min kurbits..." (Svenska turistföreningens årsskrift
1972, Dalarna), Stockholm 1972

Tryckta övriga källor

- Bengtsson, B., Boktryckare Sven Rask i Växjö och hans kistebrev,
(Kronobergsboken 1948), Växjö 1949
- Bringéus, N.-A., Arbete och redskap, Lund, 1976
- "- -"- Bordsbönen i bild, (Kulturen, Lund), Lund 1977
- "- -"- Folkliga bildframställningar av de olika samhällsständerna,
Varberg 1978
- "- -"- Sydsvenskt bonadsmåleri, Malmö 1978

- Borgström, L., Berättelse över En resa i Värmland 1845, Karlstad 1915
- Broby, R., Hverdagskunst-verdens kunst, Köpenhamn 1948
- Brodin, L., En bok om V Ämtervik, Arvika 1948
- Ejdestam, J., Så har vi bott, Lund 1979
- Erixon, S., Folklig möbelkultur i svenska bygder, Stockholm 1938
- "- -"- Folklig möbelkultur i svenska bygder. Liggmöbler, Stockholm 1970
- "- -"- Hur Norge och Sverige mötas, (Bidrag till bondesamfundets historie II), Oslo 1933
- Fredlund, J., Allmogemöbler, Falköping 1978
- Hallbäck, S., Hallands kyrkor och Göteborgs målarämbete, (Svenska turistföreningens årsskrift 1976 Halland), Nacka 1976
- Hernroth, U., Sydsvenska bonadsmålare 1750-1850, Göteborg 1979
- Modén, A., Bonadsmålare (Svenska turistföreningens årsskrift 1976, Halland) Nacka 1976
- Noderman, M., Heminredning, (Arbete och redskap, red. N-A Bringéus), Lund 1976
- von Scholtz, G., Kistor, Stockholm 1968
- Svensson, S., Svensk etnologi, Stockholm 1974
- Sandberg/Sandklef, En småländsk-västgötsk-halländsk målartradition, (Fataburen 1933), Stockholm 1933
- Stavenow, Å., Nils Månsson Mandelgren, Lund 1972
- Strömbäck, N., Bonadsmålare och möbelmålare i Knäredstrakten, (Fataburen 1956), Stockholm 1956
- Svärdström, S., Bibel på väv och mur, (Fataburen 1953), Stockholm 1953
- "- -"- Dalmålningar, Stockholm 1975
- "- -"- Dalmålningarna och deras förlagor, Stockholm 1949
- "- -"- Hälsingemålningar från drottning Kristinas dagar, (Fataburen 1936), Stockholm 1936
- "- -"- Rosmålning och kurbits, (Nordisk folkkonst, red. S. Svensson), Lund 1972
- Vesaas, Ö., Rosenmaling i Telemark 1-3, Oslo 1957